

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Första Kammaren. N:o 23.

Lördagen den 30 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades 2 protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen och protokollet för den 26 i denna månad.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 23 och 26 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående antagande af en för alla orter inom riket gemensam tidsberäkning.

Föredrogs å nyo och bifölls Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 22 och 23 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 5, i fråga om upphörande eller nedsättning af lärarinnornas årsafgift till folkskoleläraryrnes enke- och pupillkassa; och

N:o 6, rörande föreslagen ändring af § 6 mom. 5 af gällande folkskolestadga.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Konstitutions-Utskottets den 26 och 28 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 9, i anledning af väckta motioner om ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen. *Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.*

1:sta punkten, innehållande förslag till förändringar i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.

Herr von Möller: Då jag reserverat mig mot Utskottets utlåtande rörande ingifna förslag till ändring af 11 § Regeringsformen, anhåller jag att få i korthet angifva några skäl därför.

Vid sista riksdagen väcktes af samme motionärer nästan likartade motioner om förändring af 11, 12 och 32 §§ Regeringsformen. Det förslag, som då af Konstitutions-Utskottet afgafs och uti hvilket äfven jag förenade mig, afsåg att införa, att statsministern skulle vara den statsrådets ledamot, som jemte utrikes-

Första Kammarens Prot. 1878. N:o 23.

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

ministern företrädesvis borde så väl deltaga uti öfverläggningarna om de ministeriella målen, som ock få del af de i 12 § omnämnda afhandlingar och förbund med främmande makter. Detta förslag var grundadt på fullt giltiga skäl, och dervid borde efter min tanke en förändring uti denna § hafva stannat, men det förslag, som nu af Konstitutions-Utskottet afgifvits, innehåller flera förändringar och tillägg. Man finner der, att Utskottet följt en motionär från Andra Kammaren, som yrkat, att dels ur 11 § skulle uteslutas de ord, som bemyndiga Konungen att, på sätt honom lämpligast synes, bereda och handhafva ministeriella mål, dels äfven deri införas en föreskrift af samma innehåll, som i unionskommitténs förslag en gång stått att läsa, eller att "alla meddelanden i ministeriella mål till främmande makt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom ministern för utrikes ärendena." Utskottet har, såsom man af utlåtandet finner, följt denne motionärs anvisning, men jag kan dock icke underlåta att något litet granska de skäl, som förelegat för Utskottet att framkomma med detta förslag. Läser man på 4:de sidan af utlåtandet, finner man, att Utskottet der säger att "Utskottet väl funnit den af nästlidna års Konstitutions-Utskott uti dess ofvan åberopade utlåtande uttalade mening, att grundlagsstiftaren genom stadgandet i nämnda §, att Konungen egde låta bereda och handhafva de ministeriella målen på det sätt Honom lämpligast syntes, icke åsyftat att i något afseende undandraga ministern för utrikes ärendena den befattning med handhafvandet af dessa mål, honom i egenskap af föredragande och departementschef tillkomme, utan blott att medgifva undantag från det sätt för regeringsärendenas beredande, som § 10 bestämde, vara stödd på fullt giltiga skäl; men då, å andra sidan, det icke torde kunna förnekas, att ordalydelsen af berörda stadgande är sådan, att den kan gifva anledning till en annan och den nyss angifna meningen motsatt tolkning af detsamma, har Utskottet trott det vara angeläget, att hvarje tvifvel i antydda hänseende blefve undanröjdt. Kan nu deruti, att Utskottet tror, att en eller annan olika tolkar en grundlagsparagraf, ligga ett tillräckligt motiv för att genast, på grund af en motionärs framställning, skriva om vår grundlag i enlighet med det af denne motionär framlagda förslag? Jag finner det icke och jag anser icke, att Utskottet bör vara så lätt i behandlingen af vår grundlag. Efter min tanke skulle denna förändring ej heller lända till någon fördel, ty jag tror att uti denna omskrifning lika väl ligger en otydlighet. Allt hvad som i första delen af § står nämndt, gäller blott *beredningen* af ärendena. Nu heter det att "Konungen må låta bereda *och handhafva* dessa mål på det sätt honom lämpligast synes" och enligt Utskottets förslag skulle det heta, att dessa mål "skola på det sätt, Konungen lämpligast synes, beredas af ministern för utrikes ärendena." Man vill således nu öfverföra beredningen af alla dessa mål på utrikesministern och tror sig, såsom Utskottet i sin motivering säger, hafva uti honom funnit "det enda och lagliga organet för utförandet af de befallningar, Konungen kunde

finna för godt att i dessa mål gifva.“ Här är dock icke fråga om några *befallningar*, utan här är fråga om beredning af några ärenden, och Konungen eger ju att i ministeriella mål ensam besluta, hvilket Utskottet icke heller förnekar.

Hvad beträffar det andra tillägget, som föreslagits till slutet af denna §, så är detsamma efter min tanke alldeles obehöfligt. Det finnes icke i grundlagen någorstädes nämndt, huru en annan minister skall bete sig i fråga om meddelanden från Konungen.

Sammanställer jag båda dessa ändringar och tillägg, så förefaller det mig såsom om man skulle kunna antaga att deri låge ett misstroendevotum mot konungamakten. Annars vet jag icke hvad de skulle tjena till, ty, om vi trodde, att genom det nya statsskicket vår grundlag skulle kunna trädas för nära eller, såsom Herr von Ehrenheim i sin reservation säger, att de nuvarande förmerna för diplomatiska ärendens behandling ”kunna gifva Konungen makt att i strid med de allmänna konstitutionella grundsatserna bestämma öfver dessa ärenden“, kunde denna förändring vara behöflig, men, om man tänker tillbaka till förflutna tider, så tror jag icke, att någon behöfver hysa en sådan farhåga nu under vårt nuvarande statsskick och med våra ärliga riksdagar.

Då jag således finner den föreslagna ändringen vara hvarken högst nödig eller nyttig och då jag anser, att grundlagen i detta hänseende gifver tillräckligt skydd för de allmänna konstitutionella grundsatserna, vågar jag yrka afslag å Utskottets utlåtande, men hemställer i likhet med reservanten Herr von Ehrenheim, att Riksdagen måtte antaga att hvila till grundlagsenlig behandling en förändring af 11 § Regeringsformen, hvarigenom den skulle komma att erhålla följande lydelse: ”Ministeriella mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande makter, må Konungen låta bereda och handhafva på det sätt, Honom lämpligast synes. Ministern för utrikes ärendena tillhör att dessa mål inför Konungen föredraga och anmäla, i närvaro af *Statsministern eller någon annan Statsrådets ledamot. Är Ministern för utrikes ärendena frånvarande, föredrage*“ o. s. v., såsom §:n nu lyder.

Jag får hos Herr Talmannen anhålla om proposition på detta förslag.

Herr Hallenborg: Enligt hvad som af min reservation synes, är jag med afseende å denna § till en viss del af samma åsigt som den siste ärade talaren, men deremot i andra delar kan jag icke instämman med honom. Hvad beträffar det föreslagna tillägget till 11 § Regeringsformen, är jag likasom han reservant, emedan jag anser detta tillägg blott vara en pleonasm. Jag finner det icke vara behöfligt och jag är icke med om att uti Regeringsformen eller någon annan grundlag skapa några obehöriga utväxter. Jag anser, att det ligger i sakens natur att ministern för utrikes ärendena skall vara den, till hvilken Konungen företrädesvis skall vända sig i ministeriella mål, likasom det ligger i sakens natur, att de meddelanden, som Konungen vill göra till

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

främmande makt eller Konungens sändebud i utlandet skola ske genom ministern för utrikes ärendena. Jag är således af samma åsigt som den föregående talaren derutinnan, att detta tillägg är obehöfligt. Hvad deremot beträffar den omständighet, hvarvid han tycktes hafva fäst på så mycken vikt, nemligen att Utskottet, för att gå motionärerna i Andra Kammaren till mötes, gjort den förändring i första delen af denna §, hvarigenom denna blifvit något förtydligad, så hade jag trott, att den ärade talaren likasom jag skulle kunna böja sin åsigt efter deras, ty denna omskrifning har icke någon betydelse i sak utan endast i formen och, om man genom förändring af några ord kan göra, att andemeningen i grundlagen blir mera tydlig, och att all tvekan undanröjdes för dem, som icke kunna fatta dess ordalag, så tror jag, att man deruti gör klokt. Det lär väl icke vara någon som kan misstänka 1809 års män för att de, sedan det visat sig att en Konung just genom sin utrikes politik kunnat draga in landet uti krig och de största svårigheter, för hvilka landet måhända någonsin varit utsatt, skulle hafva haft för afsigt att i afseende å ministeriella mål göra Konungen enväldig. Meningen har naturligtvis varit den, att man ville göra en skilnad mellan dessa mål och de allmänna målen, så att Konungen skulle ega att bereda dessa mål på ett särskildt sätt, utan att han derföre skulle göras enväldig; han skulle tvärtom äfven i detta fall vara hvad Sveriges Konung alltid måste vara, Konungen i statsrådet. Det förslag till förändring af 11 § Regeringsformen, som vid förra riksdagen framlades af Konstitutions-Utskottet, blef af Första Kammaren antaget till grundlagsenlig behandling, men föll i Andra Kammaren. Vid diskussionen derom förra året yttrade statsministern, det han erkände, att det inom landet kunde finnas en viss oro med afseende på uppfattningen af denna §, och att han derföre ansåg att Utskottet gjort rätt uti att söka åstadkomma någon ändring, för att göra klart, att Konungen icke har större makt än som med rätta bör honom tillkomma.

Den siste talaren har yrkat afslag å Utskottets förslag och bifall till Herr von Ehrenheims reservation, hvilken icke innefattar annat än bifall till det förslag som sista året af Konstitutions-Utskottet framlades och af Första Kammaren godkändes. För min del yrkar jag bifall till första delen af Utskottets förslag och afslag å det öfriga, det vill säga, det föreslagna tillägget vid §:ns slut.

Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna: Konstitutions-Utskottet har, enligt min tanke, handlat ganska välbetänt, då det icke i vidsträcktare mån tillstyrkt bifall till de ifrågavarande motionerna, och jag kan icke heller annat än gilla Utskottets motivering derför i de flesta delar.

Det är gifvet, att sådana tillfällen kunna inträffa, då en afhandling eller förbund med främmande makt måste under längre eller kortare tid hållas hemligt, och skulle sådana mål föredragas i sammansatt statsråd, så blefve det, såsom förut vid

flera tillfällen påpekats, nödvändigt, enligt norska grundloven att deröfver på förhand höra norska regeringen. hvars protokoll icke kunna hemlighållas, och då skulle dessa protokoll kunna tryckas och komma till allmänhetens kännedom, hvilket kunde vara ganska betänkligt.

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

Hvad den 11 och 32 § beträffar, anser jag de förändringar, som af Utskottet föreslagits, vara ganska oskyldiga, och jag har icke något att yttra derom. Äfven jag anser visserligen, att det föreslagna tillägget till 11 § kan vara obehöfligt, men jag tycker dock icke, att det kan göra någon synnerlig skada der, och fäster mig icke dervid.

Deremot kan jag icke förbigå 12 § utan några anmärkningar, hvilka dock alls icke gälla det syfte Utskottet haft, som jag anser vara ganska riktigt, utan endast redaktionen. Enligt Utskottets förslag skulle denna § få följande lydelse: "Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande magter ingå, sedan Han, i den ordning, föregående § stadgar, deröfver hört *Statsministern*, Ministern för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Statsrådets ledamot, eller, der *Ministern för utrikes ärendena tillika är Statsminister, två andra tillkallade Statsrådets ledamöter*". Ser man nu på den föregående §, så finner man att deruti står: "Sedan Konungen af dessa embetsmän inhemtat till protokoll anförda råd, för hvilka de blifva ansvarige, fatte Konungen i deras närvaro beslutet". Det hörande, hvarom i 12 § är fråga, är således icke något skriftligt utlåtande från deras sida, utan de måste vara personligen närvarande vid en sådan föredragning. Det kan nu ganska lätt inträffa, att Konungen, då han är frånvarande från Stockholm, vare sig han befinner sig i Norge eller uti någon aflägsen del af landet, önskar afgöra något ärende af den art, hvarom här är fråga, och då tillkallar för en sådan föredragning ministern för utrikes ärendena och någon annan statsrådets ledamot. Enligt den lydelse af denna §, som nu föreslagits, skulle han äfven vara skyldig att tillkalla statsministern. Denne är emellertid vanligen, då Konungen är frånvarande, ordförande uti regeringen i Stockholm, alternerande med utrikesministern. Skulle nu utrikesministern vara der Konungen befinner sig, och för en dylik föredragning Konungen nödgas tillkalla äfven statsministern, så skulle det rubba regeringen i Stockholm. Det skulle då blifva nödvändigt att förordna en ny ordförande, och statsministern skulle oftast få företaga denna resa för ett högst obetydligt ändamål. Det kan dessutom hända, att statsministern är af sjukdom hindrad, att han är utomlands och att hans sjukdom eller bortovaro räcker flera månader. Då utrikesministern är borta på annat ställe eller sjuk, förordnas någon annan att förrätta hans tjänst och denne blir då föredragande; men för statsministerplatsen finnas icke några särskilda åligganden föreskrifna i grundlagen och jag kan följaktligen icke tänka mig, att en särskild statsminister skulle förordnas, om den verkliga statsministern är sjuk eller permitterad. Är den verkliga statsministern ordförande i regeringen i Stockholm, kan det så mycket mindre komma i fråga att förordna

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

en särskild statsminister för att vara närvarande vid föredragningen hos Konungen.

Som dessa ministeriella föredragningar väckt en viss oro och man vid nästan hvarje riksdag velat söka bereda en större trygghet i detta hänseende uti grundlagen, torde det kanske vara på sin plats, att jag här nämner några ord om hvad dessa ministeriella föredragningar hafva att betyda. Afhandlingar och förbund med främmande makter sönderfalla i två olika kategorier. Den ena består af rent politiska afhandlingar eller förbund med främmande makter, och sådana förekomma naturligtvis ytterst sällan för länder som de förenade rikena, hvilka icke annat än i högst sällsynta fall göra anspråk på att göra sitt ord gällande med afseende på andra nationers ställning eller de allmänna förhållandena i Europa. Det kan förflyta många år, utan att sådana fall förekomma. De afhandlingar, som deremot ofta förekomma, äro sådana som äro af ekonomisk eller kommersiell natur, som röra handel och sjöfart, post- och telegraafförbindelser, extradition, med flera sådana afhandlingar, som icke äro af någon politisk betydelse. Så snart en sådan afhandling med främmande makt är i fråga att afslutas, behandlas den, om den är af någon betydelse och på något sätt kan ingripa i Sveriges och Norges inre förhållanden, alldeles såsom alla andra ärenden i regeringen. Den öfverlemnas till den departementschef, till hvars departement den kan hänföras; denne hör deröfver vederbörande myndigheter, hvarefter den föredrages, oftast af denne departementschef, i svenskt statsråd eller af utrikesministern i sammansatt svenskt och norskt statsråd. Då Kongl. Maj:t sålunda beslutat hvad som i denna afhandling blifvit ifrågasatt, kommer den ministeriella föredragningen, som i de allra flesta fall inskränker sig till ett bemyndigande för utrikesministern att underteckna denna afhandling, i fall det skall ske i Sverige, eller också för någon Kongl. Maj:ts minister vid ett främmande hof, i fall undertecknandet skall ske i utlandet. Detta är således hela den ministeriella föredragningen vid dessa afhandlingar, hvilkas beredande och förutgående föredragning tillgår alldeles på samma sätt som vid andra ärenden, så att deruti ligger icke den allra ringaste fara. Att man nu för en så simpel formalitet, som utfärdande af fullmakt för Kongl. Maj:ts minister här eller der i utlandet att underteckna en afhandling, som förut blifvit i statsrådet beslutad, skulle enkom skicka efter statsministern från Stockholm för att vara närvarande i Kristiania, vore ju alldeles orimligt. Man säger möjligen, att med sådana ärenden kan ju uppskjutas någon tid till dess Konungen kommer tillbaka, men så är icke alltid förhållandet. Senast under Oktober månad sista året, då Konungen var i Kristiania, förekom en sådan ministeriell föredragning angående utbyte af postanvisningar mellan Frankrike och Sverige; man var angelägen om att få denna öfverenskommelse snart färdig, men det skulle hafva varit ganska olägligt att nödgas skicka efter statsministern därför, såsom fallet skulle hafva varit, om ifrågavarande § haft den nu föreslagna lydelsen. I sig sjelfva obetydliga ärenden kunna dock vara

ganska brådskande. Jag vill såsom exempel derpå anföra några fall, som inträffat icke så länge sedan, nemligen konventionen med Tyskland om portot på undervattenskabeln från Malmö till Rügen, hvilken i det närmaste gått till ända innan öfverenskommelse träffats om nytt porto; en liknande fråga var den om postförbindelsen mellan Göteborg och Fredrikshamn. Sådana saker kunna vara ganska brådskande och icke tåla vid ett par månaders dröjsmål, men de äro ingalunda af så stor vikt, att de icke ganska väl kunna föredragas utan statsministerns närvaro.

Det vore således efter min tanke väl, om denna § redigerades så, att, om statsministern hade förhinder, skulle i hans ställe tillkallas någon annan statsrådsledamot. Såsom förut sagdt, önskar jag, att Utskottets förslag i sjelfva saken måtte vinna bifall, och det är endast redaktionen, som jag skulle vilja hafva ändrad för att undvika de olägenheter, som jag nu påpekat. På grund häraf får jag alltså yrka återremiss af Utskottets förslag till ändring uti ifrågavarande 12 §.

Herr von Ehrenheim: Den, som läser Konstitutions-Utskottets betänkande med dervid fogade reservationer, torde vara mycket frestad att anse, det man inom Konstitutions-Utskottet egentligen tvistar om påfvens skägg, ty skillnaden mellan Konstitutions-Utskottets uppfattning och reservanternes är ingen annan än den att, medan båda äro ense i sin uppfattning af 11 §:s rätta tydning, vill majoriteten, med hänsyn till den tvekan i detta afseende som på vissa håll gjort sig gällande, ändra densamma, under det deremot de två reservanterne i det hänseendet hålla sig vid §, sådan som den för närvarande lyder. Man skulle kunna tycka att det ligger en viss envishet i att icke vilja medgifva en omskrifning, som i sjelfva verket icke innehåller något annat än just det man anser i § redan förefinnas, men jag anser denna § hafva en viss historisk betydelse, som hindrat mig att göra åtminstone mig ansvarig för att inför Kammarerna tillstyrka denna ändring. I denna ligger nemligen en uppfattning att 1809 års lagstiftare verkligen skulle kunnat undantaga de utrikes angelägenheterna från den konstitutionella ansvarigheten, något som jag för min del måste på det lifligaste bestrida. Jag bestrider det på grund af §:ns ordalydelse, ty om man sammanställer den med 10 §, helst såsom denna var före år 1840, så är det ju alldeles uppenbart, att det förändrade sätt för ärendenas beredning, som 11 § stadgat med afseende å ministeriella mål, icke afsåg något annat än att här medgifva friare former än för öfriga ärenden, hvilka den tiden skulle beredas genom Rikets allmänna ärenders beredning. Vill man än ytterligare öfvertyga sig om riktigheten af denna tolkning, så vidt på grundlagens ordalydelse beror, kan man gå till 38 §, der det heter att "alla ifrån Konungen utgående expeditioner och befallningar, utom i kommandomål, skola, för att blifva gällande, vara försedda med Konungens underskrift och kontrasignation af vederbörande föredragande, som vare ansvarig, att de instämma med deröfver förda protokoll. Alla före-

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

skriffter och erinringar om verkställighet af utfärdade beslut må af Departementschefen omedelbarligen kunna till vederbörande expedieras." Det finnes således ingenstädes, utom i fråga om kommandomål, något uttalande af att beslut skola kunna utgå under Konungens egen underskrift och utan departementschefens kontrasignation, och jag hemställer, om icke äfven en föreskrift om ett ärendes förberedande behandling är ett beslut, och således äfven fordrar den konstitutionella form, som i 38 § föreskrifves. Det finnes således enligt min tanke ingen anledning att af grundlagens ordalydelse antaga, att ministeriella mål skulle kunna vara skilda från konstitutionella former. Se vi sedermera på grundlagens anda, så böra vi erinra oss, hvad 1809 års grundlag oupphörligen påminner oss om, eller att den i dess hufvudsakliga bestämmelser är historiskt tillkommen, och tillkommit under ett högst väsentligt intryck af de förflutna och särskildt de två näst föregående statsskicken af åren 1772 och 1789. Det låg således 1809 års lagstiftare särskildt om hjertat att undanrödja sådana olägenheter, som hade visat sig uppstå genom tillämpningen af 1772 års regeringsform, och en bland dessa olägenheter var att ärendena drogos från råds-kammaren och in i kabinettet, hvarigenom de undandrogos den konstitutionella ansvarigheten, af hvilken anledning 1809 års regeringsform äfven är särdeles utförlig och bestäm i alla sina stadganden om den konstitutionella ansvarigheten. Tänker man vidare på de förhållanden hvarifrån Sverige utgick, då 1809 års regeringsform stiftades, så kan man väl icke föreställa sig att lagstiftarne särskildt velat undantaga de utrikes angelägenheterna. Man hade nyss genomgått ett olyckligt krig, man hade slutat en nödvändig men olycklig fred, allt till följd af den halsstarrighet som visat sig vid utrikesärendenas behandling. Skulle man då i en grundlag, som så tydligt bär tidens pregel, undantaga från den konstitutionella ansvarigheten, i hvilken man sökte sitt skydd, just de ärenden, hvilkas behandling föranledt dessa olyckor? Jag kan icke för min del misstänka 1809 års lagstiftare att hafva velat handla på detta sätt, och detta är hufvudskälet hvarföre jag tror, att ingen anledning finnes att nu efter nära 70 års förlopp liksom vakna upp och gnugga sig i ögonen samt tro sig stå inför en synnerlig fara, som vi hittills, Gud vare lof, icke erfarit.

Ett annat förhållande är det med 12 §. Der har Utskottet skattat åt den efter min tanke mycket öfverflödiga farhågan, att det konstitutionella statsskicket icke skulle tillräckligt beaktas i afseende å ministeriella måls behandling, och då Utskottet icke, på sätt som skedde för några riksdagar sedan, nu kunnat föreslå att dessa ärenden skulle indragas i det samfälda statsrådet, har Utskottet i stället hemställt att statsministern, i hvilken Utskottet vill se en representant för det samfälda statsrådet, skulle i de viktiga frågor, som förekomma i 12 §, införas i ärendenas behandling. Man kan verkligen icke hjälpa att då de ärenden, hvarom här är fråga, omfatta både så stora frågor, som afhandlingar och förbund, på hvilka någon gång krig och fred kunna bero, och så-

dant som att till exempel upprätta en ångbåtskommunikation för postverket eller att afsluta en telegrafkonvention, formerna måste komma att ställa sig hufvudsakligen med afseende på de viktiga gaste göromålen och icke kunna blifva så fullkomligt lediga med afseende på de mindre viktiga. Jag kan dock icke tro, att de betänkligheter, som i detta afseende blifvit yttrade, kunna hafva så stor betydelse, ty ytterst sällan händer det väl att Konungen under flere månader är borta från sin hufvudstad, då han vistas i Norge eller inom riket, åtminstone icke utan att han har anledning att under så lång tid någon gång se sin statsminister hos sig. Det förefaller mig alltså, som om något så synnerligen stort dröjsmål ej skulle kunna ifrågakomma. Men det kan naturligtvis inträffa, att statsministern är sjuk, eller sjelf vistas utomlands, och att i sådant fall olägenhet med göromålens handläggning skulle kunna uppstå. Jag föreställer mig dock att i samma ögonblick som statsministern genom regeringsformen får vissa undantagsåligganden sig föreskrifna, så kommer Kongl. Maj:t att, då statsministern är borta, till statsminister förordna någon annan af statsrådets ledamöter, på sätt han nu till utrikesminister eller till departementschef förordnar någon af dessa, och anledningen att detta hittills icke kommit i fråga är helt enkelt den, att det icke varit behöfligt, så länge statsministern icke i grundlagen har några särskilda åligganden. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att vid den genomgående öfverläggning här om, som vid sista riksdagen förekom, icke ens från ministerbanken någon erinran i detta afseende framställdes, under det deremot en annan erinran gjordes, eller att statsministern och utrikesministern kunna vara samma person och att i sådant fall endast två ledamöter skulle vara i Statsrådet närvarande, hvilken anmärkning Konstitutions-Utskottet, af skyldig aktning för det håll, hvarifrån den kom, stälde sig till efterrättelse, i synnerhet som Utskottet icke kunde neka att strängt taget förhöll det sig så. För min del får jag upprigtigt säga, att jag icke lägger mycken vikt vid hela saken, utan är fullkomligt öfvertygad, att de utrikes angelägenheterna komma hädanefter som hittills att konstitutionelt behandlas, ehvad förändringen antages eller icke, men med afseende å den ställning frågan fått, anhåller jag om bifall till Konstitutions-Utskottets betänkande, likväl med den ändring, att 11 § må blifva hvilande, med den ordalydelse, som jag i min reservation tillåtit mig föreslå och hvilken sedermera af Herr von Möller förordats.

Grefve Hamilton: Då Hans Excellens Ministern för utrikes ärendena begärde ordet, hoppades jag att icke behöfva göra det, och jag bibehöll detta hopp ända till sista ordet i hans yttrande, då han hade den godheten att inskränka sig till begäran om återremiss å Utskottets förslag. I denna del endast kan jag icke förena mig med honom, utan hemställer att Kammaren måtte afslå Utskottets förslag.

Våra grundlagar äro, Gudi klagadt, icke sådana, att de icke möjligtvis skulle kunna göras bättre, men de äro dock icke så

Ändring i
§§ 11, 12 och
12 Regerings-
formen.
(Forts.)

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

dåliga, att de icke kunna göras sämre, och det är hvad de, enligt mitt förmenande, genom Utskottets förslag skulle blifva. — Det är egentligen en omständighet, som af Utskottet omsäges i hvarje af dessa §§, nemligen att Utskottet nödvändigt vill hafva statsministern med i de ministeriella ärendenas behandling; men detta förutsätter å Utskottets sida, att Kongl. Maj:t alldeles icke uppfattat Riksdagens mening med statsministerns embete. Har Kongl. Maj:t någon aning derom, så måste han väl veta, att i sådana viktiga frågor, der statsministerns närvaro verkligen är nödvändig, han också måste tillkalla honom. Jag kan icke göra en sådan förutsättning, och utan denna finnes ingen anledning att i grundlagen göra en förändring, för att påpeka ett förhållande, som icke bör vara Kongl. Maj:t obekant. Detta är anledningen, hvarför jag icke finner skäl att instämma med reservanterne inom denna Kammare, hvilka hufvudsakligen fäst sig vid fördelen af att få en upphöjd personlighet med, då en fråga rörande vårt förhållande till andra makter förekommer till pröfning. Hvad beträffar tillägget till 11 §, så är det enligt min tanke icke blott obehöfligt, utan kan dessutom understundom vara ganska otjenligt. Af Utskottet är föreslaget, att "alla meddelanden i ministeriella mål till främmande makt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom ministern för utrikes ärendena." Ja, genom hvilken skulle dessa meddelanden eljest kunna ske? Direkt från Konungen kunna sådana ärenden ej expedieras, emedan Konungen enligt svenska grundlagen icke kan göra något utan kontrasignation, eller utan någon af sina rådgifvare. Skulle Utskottets tillägg hafva någon betydelse, så skulle det hindra ministern för utrikes ärendena att till exempel i en mindre viktig sak låta sin kabinettssekreterare på befallning skriva något till en minister vid ett främmande hof, hvilket naturligtvis icke kan vara Utskottets mening. Detta tillägg är således, enligt min tanke, utan all praktisk betydelse, och har det någon betydelse, är den till hinder. Beträffande tillägget i 12 §, så har Utskottet genom detsamma väsentligen föreslagit att få in, att statsministern jemte ett andra statsråd skulle tillkallas, under det deremot nu är tillräckligt med ett statsråd. Vinsten af det tredje statsrådet finner jag icke vara särdeles väsentlig, ty är det en fråga af den beskaffenhet, att den speciella sakkännenheten hos någon af statsrådets ledamöter erfordras för densammans behandling, finnes ingenting i verlden som hindrar Kongl. Maj:t att kalla till två eller tre statsråd, ja hela sällskapet om han så behagar, men att han skulle vara tvungen att tillkalla någon mera än de två, dertill finner jag icke ringaste anledning. Med ett ord, då våra grundlagar föreskrifva, att förändringar deri icke få göras, med mindre de äro högst nödvändiga och nyttiga, men jag finner den här föreslagna förändringen icke innehafva någon af dessa egenskaper, hemställer jag att Kammarerna måtte afslå Konstitutions-Utskottets förevarande förslag.

Herr Hallenborg: Den siste ärade talaren yttrade under

debatten i förmiddags, att det visserligen icke vore något klander-
värdt att motioner ofta återkomme, ty derigenom skulle det inträffa att motionären slutligen finge sin åsigt genomförd. Denna sats får nu stå så väl för den ärade talarens räkning som hopp-
givande för alla motionärer, som vilja oupphörligen besvara Riksdagen med motioner. Hvad Konstitutions-Utskottet beträffar, är det för Utskottet särdeles obehagligt att vid innevarande riksdag få behandla samma motioner, som under föregående år blifvit väckta, och, hvad ännu obehagligare är, att då Konstitutions-Utskottet stält sig till efterrättelse de anmärkningar, som Första Kammaren gjort, och därför tänkt att Kammaren skulle vara i hög grad belåten, i stället finner att äfven denna gång förslaget är föremål för anmärkning och att på detsamma yrkas rent afslag. Hans Excellens Utrikesministern anförde i fjol emot den då föreslagna ändringen af 12 § Regeringsformen ingen annan anmärkning, än att i händelse statsministern på samma gång vore utrikesminister, det skulle inträffa, att det endast vore två statsrådsledamöter Konungen hade att rådpläga med, då deremot förslaget uppenbart afsåg, att det skulle vara tre. Jag tog mig då friheten anmärka, såsom skäl hvarföre Utskottet icke fäst något afseende vid denna eventualitet, att Utskottet ansett att, då den sakkän-
dom, man förestält sig böra finnas hos utrikesministern, forenades med den framstående betydelse som statsministersemetet meddelade, Kongl. Maj:t skulle kunna få råd af den beskaffenhet som eftersträfvades, äfven om blott två statsrådsledamöter vore närvarande, och man således icke ega anledning riskera att beslut fattades, som kunde vara obetänkta, då Konungen hade tillfälle att inhemta råd af personer, som både egde sakkunskap och innehade den ställning, som gjorde, att deras åsigt vore ett uttryck af opinionen inom statsrådet.

Med afseende å hvad den siste talaren anmärkt derom, att genom antagande af Konstitutions-Utskottets förslag grundlagen skulle blifva sämre, än den var förut, begriper jag icke i hvad fall sådant skulle komma att ega rum. Vi skola nemligen komma ihåg, att denna 12 § är en undantagsparagraf, som redan för lång tid tillbaka ingifvit stora bekymmer. Vid 1856 års riksdag väcktes inom ridderskapet och adeln af en person, som icke torde kunna räknas bland dem, som vilja inskränka konungamakten, motion derom att sådana afhandlingar och fördrag borde inför statsrådet i dess helhet föredragas. Detta förslag förnyades af Konstitutions-Utskottet vid 1872 års riksdag, men blef af Första Kammaren afslaget därför, att en med förhållandena mycket förtrogen person framstälde mot förslaget den betänklighet, att genom dess antagande norska stortinget skulle komma i tillfälle att erfaras åtskilligt, hvaraf svenska Riksdagen vore af grundlagens föreskrifter förhindrad att erhålla kännedom, och man ansåg, att man icke borde ställa så till, att för våra norska bröder skulle yppas angelägenheter, som skulle undanhållas svenska Riksdagens kännedom. Då statsministersemetet inrättades — jag instämmer deri till fullo med den siste talaren — kan det icke ett ögonblick betvivlas, att

Ändring i §§ 11, 12 och 12 Regeringsformen.
(Forts.)

*Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)*

Kongl. Maj:t icke hade tydligt och klart för sig, hvad dermed var meningen. Men efter Konstitutions-Utskottets mening är grundlagen skrifven icke allenast för Kongl. Maj:ts räkning, utan ock för hela landets, och det kan då lätt hända, att den, som studerar de olika grundlagsparagraferna, vid tanken på stadgandet, att grundlagarna skola tolkas efter ordalydelsen, icke får alldeles klart för sig, att Konungen naturligen icke kan låta sin statsminister sväfva i okunnighet om sina planer med afseende å förhållandet till främmande makter; och då just från Andra Kammarens sida detta förslag blifvit vid två riksdagar väckt, har Utskottet trott att genom införandet i 11 och 12 §§ Regeringsformen af föreskriften om statsministerns närvaro vid de der afhandlade ärendenas föredragning man skulle vinna, väl icke en behöflig fingervisning åt Kongl. Maj:t, men en ökad trygghet åt de utanför Riksdagen stående och åtskilliga Riksdagens egna medlemmar, att icke Kongl. Maj:t skulle låta förhållandena till främmande makter intaga en ställning, väsentligen afvikande från förhållandet med de inre angelägenheterna. Vid många tillfällen, då denna fråga inom Utskottet debatterats, har man fäst uppmärksamhet derå, att bland de svårigheter, som mötte vid försök att genomföra en på allmän värnpligt grundad arméorganisation, förekomme, att grundlagen icke innehölle sådana bestämmelser, att icke en konung, derest hans fantasi vore allt för utsväfvande eller hans förstånd icke vore tillräckligt klart, skulle kunna kasta oss in i sådana svårigheter, som vi hafva att påminna oss från den tid, då denna grundlag blef skrifven. Man har trott, att det i detta afseende skulle verka godt, om Kongl. Maj:t genom grundlagen förpligtades att vid dylika frågor inbemta råd af sina rådgifvare, så att icke på honom ensam utan jemväl på dessa rådgifvare komme att hvila ansvaret för sådana åtgärder, hvarigenom landet bragtes i olycka, sedan dess värnpligtiga ungdom blifvit uppoffrad. Jag håller således före, att, om än införandet af det ifrågavarande stadgandet icke kan innebära fullt tillräckliga garantier — ty det är klart, att ingen kan hindra Konungen att göra politik för sig sjelf, något som allmänt ansågs hafva egt rum vid en tidpunkt som icke ligger allt för långt tillbaka, då man på ett visst håll trodde sig hafva fått vissa löften, gifna vid underhandlingar, som, enligt hvad då med säkerhet påstods, icke varit hvarken af statsrådet kända eller ens af utrikesministern inledda, och hvilka löften sedermera icke kunnat honoreras — det likväl varit klokt af Utskottet att, då man hyser en fruktan i det nämnda afseendet, vid detta tillfälle likasom vid sista riksdagen göra denna lilla eftergift åt allmänna meningen, så att sinnena måtte lugna sig. Så mycket anser jag dock förslaget betyda, att om, hvilket jag knappt hoppas, Andra Kammaren låte sig nöja dermed, man skulle slippa att se dessa och dylika förslag till inskränkning i Konungens makt ständigt återkomma och sålunda undveke att medelst sådana förslag, hvilka väl icke härflyta från misstro mot Konungen, bibringa dem, som inom landet studera dessa frågor, äfvensom utlandet den föreställningen.

att det i vårt land icke råder fullt förtroende mellan Konungen och hans folk. Jag har föga att vidare tillägga. I afseende å 12 § har Herr von Ehrenheim afgifvit ett yttrande, i hvilket jag instämmer, och får jag sålunda beträffande denna paragraf yrka bifall till Utskottets förslag. Vidkommande den betänklighet, Herr Ministern för utrikes ärendena uttalat, förenar jag mig äfven med herr von Ehrenheim och tror, att det ligger i sakens natur att derest statsministern skulle af sjukdom eller annan omständighet vara hindrad att utöfva sitt embete, Kongl. Maj:t kunde förordna någon annan i hans ställe till dess förvaltande. Hvad beträffar mål af ringare beskaffenhet, såsom smärre afhandlingar, undrar jag om icke dessa ärenden kunna hänföras under 11 § och sålunda icke nödvändigt kräfva statsministerns närvaro. Detta vågar jag naturligtvis endast suppositionsvis antyda, då jag icke tillräckligt känner till hvad som med alla dessa mål förstås. Jag upprepar mitt yrkande i afseende å 11 § och hemställer beträffande den 12 om bifall till Utskottets förslag.

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

Herr Ribbing, Sigurd: Till en början ber jag att få säga, att jag på det högsta respekterar Konstitutions-Utskottets beredvillighet att tillmötesgå ett förslag till ändring i grundlagen, som upprepade gånger blifvit medelst motioner påyrkad. Det visar en välvilja hos Utskottet och tillika, på sätt den siste talaren yttrade, en omsigt hos det samma att, så vidt möjligt, söka ställa till freds alla menniskor, så inom som utom Riksdagen, något som alltid förtjenar erkännande. Men sedan denna förklaring är gjord, så må det ju tillåtas en som står utanför Konstitutions-Utskottet, att tala om det intryck, förslaget gjort på honom. Hans Excellens Ministern för utrikes ärendena började med att förklara, att de föreslagna ändringarna i 11 och 32 §§ Regeringsformen syntes honom mycket *oskyldiga*; och jag finner detta förklarande från hans sida, och med hänsyn till den ställning han såsom utrikesminister närmast intager till dessa föreslagna förändringar, fullt naturligt. Äfven mig förefalla de föreslagna ändringarne *oskyldiga*, ja så *oskyldiga*, att de synas mig nästan ega en annan karakter, hvilken för den, som ser saken från annan synpunkt än blott den af förändringarnes praktiska verkan, bringar i erinran stadgandet, att endast sådana ändringar i grundlagen skola ske, hvilka äro högst nödiga och nyttiga. Frågan är om dessa mycket *oskyldiga* ändringarna, att börja med de i 11 och 32 §§ föreslagna, verkligen äro "synnerligen nödiga och nyttiga". Utskottets ärade ordförande har upprepade gånger förklarat, att en hel hop folk läser grundlagen utan att särdeles penetrera den och reflektera öfver dess mening och att det då lätt kunde hända att de ifrågavarande paragrafernas nu varande lydelse kunde bringa dessa personer ängslande farhågor för maktmissbruk, och han har påmint om, att upprepade motioner i den rigtning, ändringsförslaget går, tyckes utvisa tillvaron af en dylik oro. Jag skall lemna derhän, om det må anses högst nödigt och nyttigt att ändra grundlagen för att göra den mera lättfattlig för sådana personer,

Andring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

som läsa den, utan att särdeles penetrera densamma. Hvad oron vidkommer, så medgifver jag, att den ärade ordföranden anført åtskilliga bevis för densamma, hemtade ur de förut omnämnda motionerna, och det skulle ju till och med kunna hända, att denna oro befunnits icke vara ogrundad. Jag kan i afseende derå blott säga — förmodligen står jag så främmande för frågans interiörer och med mig alla de, med hvilka jag kommer i beröring — att vi lefva i mycket djupt lugn med afseende å faran för absolutismen i Sverige nu för tiden från kungamaktens sida, och att oron hos motionärerne snarare kunnat vara en viss *orolighet* hos dem, än uttrycket för en allmän åsigt hos svenska folket. Den ärade talaren har beklagat sig öfver, och jag undrar ej derpå, att, när förra Riksdagen lät saken passera med några anmärkningar, som föranledde återremiss, man nu, sedan anmärkningarna blifvit beaktade, kommer med en hel hop *andra* sådana mot det ånyo framlagda, modifierade förslaget. Utom att man emellertid härvid kan erinra om Ludvig Johansson Boijes berömda yttrande, vill jag äfven påminna om en sak, hvarom Utskottets ordförande talade, citerande ett föregående yttrande, nemligen om att ofta väcka motioner i ett ämne och på det sättet slutligen drifva frågan igenom. Det der ofta väckandet af motioner, framför allt när de ofta af Konstitutions-Utskottet tillstyrkas, kan ju möjligen leda andra att tänka, att det måtte vara fråga om något särdeles viktigt, efter som det ej är nog med att saken i fråga framställles en gång, utan den måste repeteras, och detta är, åtminstone för mig, skälet, hvarför jag i tjol icke kom att yttra de anmärkningar, jag nu framställer.

Jag medgifver, att genom förslaget, så vidt jag kan fatta det, en genomgående tendens är ögonskenlig: den nemligen, att ytterligare begränsa eller ordna och anvisa vägen för Kongl. Maj:ts görande och låtande — ty härom är det väl dock det handlar — och det kan således blifva fråga om Kongl. Maj:t behöfver detta anvisande och denna ledning, och om ett sådant företag är lämpligt. I det sätt, hvarpå Utskottet härvid gått till väga, tycker jag allt, — jag kan ej neka det — att den omtalade oskulden framträder väl tydligt: det blir, synes det mig, nog diminutiva yttringar, hvari Utskottets omsorg och åtgöranden framträda. Låt oss se först på 11 §. I den nu varande lydelsen heter det, att ministeriella mål, "må Konungen låta bereda och handhafva på det sätt, Honom lämpligast synes". I stället sätter förslaget, att de "skola på det sätt, Konungen lämpligast synes, beredas af *Ministern för utrikes ärendena*". Nå väl, ansvarig föredragande är utrikesministern i båda fallen; i båda fallen får ock Konungen, på sätt honom lämpligast synes, låta bereda dem, men genom förslaget får han derutöfver för sig påpekadt, hvem som härtill lämpligast kan vara. Så heter det vidare enligt nu gällande lydelse: "Ministern för utrikes ärenden tillhör, att dessa mål inför Konungen föredraga och anmäla i närvaro af någon annan Statsrådets ledamot". Den af Utskottet häremot föreslagna förändring består i inskjutandet af orden "*Statsministern eller*" framför "någon annan Statsrådets ledamot".

Stadga att statsministern skall närvara, har Utskottet ej föreslagit, Konungen kan, precis som enligt nu gällande lagbestämmelse, ersätta statsministern med någon annan statsrådsledamot. Men emellertid står denne särskildt nämnd och före de andra, — om det första Hans Maj:ts öga faller på kanske rimligen må leda honom att tillkalla den benämnde, ej någon annan? Alldeles sammalunda förhåller det sig med ändringen i 32 §; i det Konungen skall nämna sändebud i närvaro af statsministern *eller* något annat statsråd, uppreser man i "statsministern" en man mot Konungens fria val, men detta har ej väl skett förr än man medelst "eller" öppnar en port, genom hvilken Konungen ånyo får utväg att välja. — Slutligen får Han genom det föreslagna tillägget till 11 § veta, att vid ärenden, som höra till utrikes departementet, utrikes ministern ock är det vederbörande statsrådet.

En annan slags anmärkning har jag mot den föreslagna ändringen i 12 §. I afseende å denna ändring, hvilken angår sak ej blott ord, instämmer jag med hvad Grefve Hamilton derom yttrat. De ärenden, om hvilka der handlas, skola nu föredragas i två statsrådsledamöters närvaro — och, utom hvad man i detta hänseende möjligen kan inse på förband, har Herr von Ebrenheim nu, så vidt jag kan förstå, klart och otvetydigt visat, att på detta sätt några beslut af vigt beträffande förhållandet till utrikes makter, icke kunna komma i fråga att fattas utan konstitutionel form och ansvar. Men när så är förhållandet, förefaller det mig, jag må öppet bekänna det, litet oklart, att det skall blifva så betydligt säkrare konstitutionella garantier derigenom, att tre i stället för två ansvarige statsrådsledamöter äro vid dessa ärendens föredragning tillstädes, helst om, såsom Herr Utrikesministern upplyst, det har sina svårigheter att stadga, att statsministern ovilkorligt skall vara en af dem. Jag ber att få upprepa, det jag erkänner beredvilligheten hos Konstitutions-Utskottet att gå ytttrade önsknings till mötes; och något mera bestämdt uttalande i denna väg, kan ju icke ske, än hvad Utskottets ärade ordförande mot slutet af hans sista anförande gjorde, då han erinrade om, huruledes till äfventyrs Andra Kammaren och till äfventyrs några andra personer skulle kunna blifva belättna, om Utskottets förslag antoges, och man således kunde få vara i fred en tid för ytterligare ändringsförslag. Dermed har man ju rentaf fått en ny måttstock för ändringar i grundlagen, hvilka således må ske för att ställa Andra Kammaren och annat folk till freds. Mig synas ändringarna i 11 och 32 §§ emellertid onödiga genom sin framstående obetydlighet, och förändringen i 12 § onödig, därför att den ökade säkerheten genom tre i stället för två ansvarige rådgifvares närvaro vid dessa ärendens föredragning, icke synes mig till sin befintlighet klar. Finnes ej tillräcklig garanti redan nu, så ökas den ej väsentligen genom antagande af den föreslagna ändringen. På dessa skäl förenar jag mig med grefve Hamilton i yrkandet om afslag å Utskottets hemställan.

Herr Mannerskantz: Ehuru icke för närvarande medlem

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

af Konstitutions-Utskottet, har jag dock af den anledning, att jag vid föregående riksdagar inom Utskottet deltagit i denna frågas behandling, funnit mig uppkallad att yttra några ord, icke därför att den siste talaren gjorde anmärkningar mot Utskottets förslag, ty det finnes väl ingen fråga, derom man icke kan vara af olika meningar, men därför, att jag anser en fråga om ändring i grundlagen, framställd af ett sådant Utskott som Konstitutions-Utskottet, vara af den beskaffenhet, att man icke bör så skämta deröfver som jag nyss hört göras. Väl må man uppträda och söka vederlägga de skäl, som Utskottet framställt, och anse sig böra bevisa den föreslagna ändringen vara mindre nödig och nyttig, men att endast begagna skämtets vapen för att söka kullkasta ett af Konstitutions-Utskottet upprepade gånger framställt förslag i ett högst allvarsamt ämne, kan jag för min del icke gilla. Jag är äfven öfvertygad, att de män, som sitta i Utskottet, icke låta förleda sig att tillstyrka ett ändringsförslag, och gång efter gång förnya sina framställningar derom, med mindre, än att de sjelfve finna detsamma nödigt och nyttigt. Dervid kunna de naturligtvis miss- taga sig, men jag tror icke, att man i allvarsamma och viktiga saker bör framkomma med sådana anmärkningar, som nyss blefvo framställda. Och det är verkligen en mycket viktig sak, frågan gäller, ty den afser att skydda emot en fara, som lätt skulle kunna sätta vårt sjelfbestånd på spel, och det är icke blott enstaka motionärer utan en stark och berättigad opinion inom hela landet som fordrar att erhålla mera konstitutionellt betryggande bestämmelser i afseende på möjligheten att förebygga landets indragande i krig, än dem, som för närvarande finnas; ty vill man läsa 11 § i Regeringsformen med någon uppmärksamhet, skall man ovilkorligen finna, att den i flera fall är så litet tydlig och så litet klar och bestämd till sitt innebåll, att det är svårt att för- neka, att den icke kan, såsom ock mer än en gång har skett, tilläm- pas så, att landet skulle kunna blifva inveckladt i krig med främ- mande makter på ett sätt eller för ett ändamål, som icke vore för landet nyttigt, utan att någon allvarsam öfverläggning i Ko- nungens råd föregått och så att Konungens rådgifvare hade fått tillfälle att yttra sig innan saken redan drifvits så långt, att de knappast hade något annat att göra, än att säga ja till hvad som redan kunde anses aftaladt. Detta har man förnyade gånger velat förebygga och man har sökt bereda trygghet härutinnan genom att, såsom ordföranden i Utskottet nyss anmärkte, vid föregående tillfällen föreslå, att hela statsrådet äfven i afseende å rikets för- hållanden till utländska makter skulle höras i viktigare fall. Men som detta stött på den äfven af ordföranden påpekade unionella svårigheten, kom man inom Utskottet på den tanken, att i stället för att uttryckligen föreskrifva något sådant för hela statsrådet, blott föreslå att, jemte utrikesministern, företrädesvis statsministern skulle erhålla kunskap om de förhandlingar, samt öfvervara de föredragningar, som kunde ega rum i fråga om diplomatiska ären- den, ty man ansåg, att, om statsministersplatsen skulle hafva någon betydelse, vore det väl, att dess innehafvare skulle vara

så att säga den främste mannen i Regeringen och omkring hvilken alla de andra medlemmarne i rådet borde sluta sig tillsammans och i egenskap af sådan chef vara förpligtad, att icke undanhålla sina embetsbröder något så viktigt som det, hvilket kunde leda till ett fredsbrott med främmande makter, så snart han hade fått kännedom derom. Det framlagda förslaget måste följaktligen uppfattas såsom ett försök att bereda en ökad trygghet för landet derutinnan, att äfven i det nu ifrågavarande afseendet i rikets styrelse icke kunde tilldraga sig något af större vikt, utan att ansvarige rådgifvare förut blifvit deröfver hörde och fått tillfälle framställa sina påminnelser. Må vara, att detta försök att lösa frågan som nu gjorts icke kan anses lyckadt, så borde dock allmänt erkännas, att saken är af allvarlig betydelse och att icke blott lätt-sinniga hugskott utan ett djupt och starkt medvetande om ett verkligt behof gifvit upphof åt de gång på gång framställda önskingarne om erhållande af större trygghet i det nämnda hänseendet, så mycket mer som både vår egen och de flesta andra länders historia visar, huru ofta det varit regenternes egenmäktiga handlingssätt, som inledt nationerna i krig med hvarandra och derigenom ofta bragt länder och folk på branten af deras undergång. På dessa skäl anhåller jag att få förena mig i det yrkande, som af Herr von Ehrenheim och Herr Hallenborg blifvit framställt.

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

Herr Hallenborg: Om denna fråga hade gällt ett vanligt betänkande, så skulle jag kanhända icke behöft besvara Kammarerna med något vidare yttrande, men Konstitutions-Utskottet intager nu en gång för alla den mindre behagliga ställning, att hvad förslag det än gör, frågan må gälla 107 § Regeringsformen eller 38 § Riksdagsordningen, röner det alltid från det ena eller andra hållet något uttryck af ogillande, och denna omständighet fordrar, att icke hvarje anmärkning, som göres, bör få passera obemött. Jag får hembära den siste talaren min tacksamhet därför att han lika med mig accentuerat, att det icke är lämpligt att behandla Konstitutions-Utskottets betänkanden på ett humoristiskt sätt. Hvad förslag Konstitutions-Utskottet än gjort, är frågan dock allt för vigtig för att böra göras till föremål för åtlöje, särdeles då man vet, att intet är så svårt att bota, som när man gör sig löjlig, ty det är snart sagdt irreparabelt. En lärd talare har yttrat några ord om grundlagens fattlighet för olika slags folk. Jag vill fästa uppmärksamheten derå, att svenska nationen består icke allenast af professorer i teoretisk filosofi, som förstå allting, utan ook af personer, som, i fall de läsa grundlagen, vilja, i enlighet med hvad den sjelf gifver vid handen, kunna tolka densamma efter ordalydelsen och icke behöfva medelst konstrikt sammanbundna slutledningskedjor utforska dess anda och mening, hvilken må hända endast med större snillegåfvor utrustade personligheter förmå på detta sätt penetrera. Hvad beträffar den oro, som finnes i landet, har denna icke kunnat gifva sig tillkänna

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

hos andra än dem, som i framlagda motioner deråt gifvit ett uttryck, och visserligen är med dessa motionärer icke samma förhållande, som med åtskilliga andra, att de t. ex. stå 102 stycken om samma motion, men säkert är, att vid många tillfällen, om också ej i detta ögonblick, en stor oro rådt i landet just för denna Konungens magt att sluta afhandlingar och förbund och handlägga de ministeriela målen på sätt honom godt synes. Den värde talaren nämnde med ett visst hän, att Konstitutions-Utskottet två gånger å rad tillstyrkt samma motion. För icke mer än några dagar sedan höll en talare en särskild harang för Utskottet, med anledning af dess behandling af en motion om streckets borttagande, som en medlem af Andra Kammaren behagat väcka, och han slöt sitt anförande med att Utskottet borde inkomma med en noggrannare utredning. Det är mycket obehagligt att ena stunden höra, att man skall göra utredningar och den andra, då man framkommer med ett förslag, som vunnit understöd från ministerbanken, mötas med hän. Vore denna Kammare en sammankomst, der skämt skulle utbytas och munter diskussion hållas, skulle möjligen äfven från Konstitutions-Utskottets sida en eller annan ledamot åstadkomma ett meningsutbyte med den värde talaren i en ton så skämtsam, att han, som vid detta tillfälle så skarpt gisslat Utskottets förslag, möjligen skulle kunna blifva svaret skyldig. Men det tillhör icke Utskottet eller Riksdagen att i allvarliga ting se saken från den skämtsamma sidan, utan hvarje motion, huru lösligt tillkommen den än må vara, måste med allvar behandlas, hvilket äfven Utskottet här gjort och därför, såsom jag tror, gjort sig förtjent af tacksamhet, men ej af hän från Riksdagens sida. Den värde talaren har vidare med en viss satir talat om Utskottets beredvillighet att gå Andra Kammarens önskingar till mötes. Jag känner hvarken någon Första Kammare eller Andra Kammare, utan endast *saken*, som är i fråga, och om Utskottet fått en motion att pröfva, så måste den, vare sig den kommer från den ena eller andra Kammaren, tagas under öfvervägande, och man får icke utan något arbete förkasta densamma, blott för det man fruktar, att motionen icke är behaglig eller välkommen för den ena eller andra Kammaren. Jag har icke kunnat undgå att vid detta tillfälle framhålla, att, om också de framställningar, som blifvit gjorda, synts från ett visst håll oskyldiga, snart sagdt puerila, det dock kan hända, att en förändring i det af Utskottet föreslagna syfte kan leda till ganska goda resultat, och därför har jag, utan att frukta att Utskottet skulle behöfva anses hafva gjort sig löjligt genom att framlägga detta förslag, i det väsentliga biträdt detsamma, och anhåller nu vördsamt om bifall till det yrkande jag förut framställt.

Herr von Ehrenheim: Då jag förra gången hade ordet, fäste jag mig hufvudsakligen vid den skiljaktighet i afseende på 11 §, som rådde mellan Utskottets majoritet och ett par reserveranter. Jag tillät mig äfven bemöta ett par detaljmärkningar, som blifvit framställda mot 12 §. Sedan dess hafva andra an-

märkningar mot sistnämnda § blifvit gjorda, och man har särskildt påpekat, att det icke vore skäl understödja den föreslagna grundlagsförändringen, därför att endast en eller annan motion blifvit väckt i sådant syfte, men att saken i sig sjelf icke vore förtjent af det afseende, Utskottet egnat densamma. Jag ber dock att beträffande 12 § få erinra, att redan vid 1856 års riksdag förslag väcktes, att i ministerielt statsråd, der frågan gälde afhandlingar och förbund med främmande magter, hela statsrådet skulle närvara; att detta förslag framställdes af en man, som då var ordförande i Konstitutions-Utskottet, och hvars ord, om det nu blefve här uttaladt, säkerligen skulle våga tungt vid Kammarens beslut; att den föreslagna ändringen vann understöd af Utskottet och blef hvilande, om jag icke missminner mig, under två särskilda riksdagar, men att förslaget vid den slutliga behandlingen föll i ett eller ett par stånd till följd af detaljemärkningar, som rigtades mot detsamma. Vid 1874 års riksdag återupptog Konstitutions-Utskottet med anledning af en då framställd motion samma förslag. Den nuvarande statsministern yttrade då, att han godkände förslagets syfte, men likväl måste motsätta sig detsamma med afseende på den ställning dessa frågor skulle intaga till den Norska regeringen. Det lärer således vara obestriddigt, att af stora och viktiga auktoriteter, till hvilkas framställningar Kammaren är van att lyssna, många uttalanden blifvit gjorda till förmån för en sådan ändring af 12 §, att den konstitutionela ansvarighet, hvarmed de ifrågavarande ärendena skulle komma att omgifvas, blefve starkare än för närvarande. Under sådana förhållanden har jag icke trott, att det varit lämpligt, om Konstitutions-Utskottet alldeles ringaktat det förslag, som åter blifvit i sådant syfte väckt, utan jag har ansett, att man, med undanrödjande af den betänklighet, som vid 1874 års riksdag uttalades och hvars rigtighet icke låter sig förneka, skulle söka att finna en annan utväg att nå målet. Det är detta, som skett, derigenom att Utskottet föreslagit, att statsministern, hvilken befattning först genom en under de senaste åren skedd grundlagsändring blifvit införd, skulle intaga plats i det ministeriela statsråd, der frågor om afhandlingar och förbund med främmande magter skulle behandlas, och på det sättet ett samband mellan dessa ärenden och det samfälda statsrådet vinnas, utan att man därför behöfde begagna sig af former, som med afseende å de unionela förhållandena icke skulle vara tjenliga. Såsom min uppfattning får jag uttala, att, om än förändringen i praktiskt afseende icke är af så synnerligen stor betydelse med afseende å den visshet man kan hafva att ärendena i alla fall konstitutionelt behandlas, frågan likväl har en historia, hvilken gör, att den bör med stor varsamhet behandlas, och att Konstitutions-Utskottet haft fullt skäl att i fråga om 12 § framställa det ändringsförslag, som nu föreligger.

Grefve Mörner, Oscar: 1809 års grundlagstiftare hade sig förelagd en ganska svår uppgift, då de skulle stadga sättet för de ministeriela målens behandling. Å ena sidan hade de för sina

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

ögon en nyss förgången tids varnande, ja, till och med bittra erfarenhet och å andra sidan lefde dessa män nog nära frihetstiden för att erinra sig det sätt, hvarpå ifrågavarande ärenden då handlades till skada för fosterlandets sanna intressen. De sökte då gå en medelväg och ville införa ett stadgande, hvarigenom å ena sidan dessa ärenden icke allt för mycket drogos inför offentligheten och det allmänna omdömet, men å andra sidan åt konungens rådgifvare inrymdes tillbörligt inflytande på deras behandling. De tänkte måhända just på att dessa konstitutionela förhållanden, hvarom vi nu hört så mycket talas, skulle förmå att härvid göra sig gällande och att sålunda, fastän grundlagen icke uttryckligen föranledde dertill, alla viktigare mål komme att pröfvas i nära nog hela statsrådets närvaro, om icke vid målens slutliga behandling, dock vid förberedande öfverläggningar derom. De första år, som spiran hölls af Carl XIII:s, jag vill antaga välmenande, men tvifvelsutan då svaga hand, inträdde äfven, efter hvad jag har anledning att antaga, ett sådant förhållande, att statsråden rådplågade om och utöfvade stort inflytande på äfven de utländska ärendenas vård och bedömande. Sedermera kom en annan tid. En kraftigare hand fattade spiran och förde den, visserligen till Sveriges ära och välgång, men helt säkert sjönko då, i fråga om de ministeriela målens behandling, de konstitutionela formerna allt mer och mer i bakgrunden, så att dessa måls behandling blef nära nog en angelägenhet uteslutande emellan utrikesministern och hofkansleren, som då var den, som skulle tillkallas att öfvervara dessa ärendens föredragning. Detta gick så långt, att statsråd funnos, som länge innehaft denna befattning, utan att veta något om huru de ministeriela ärendena vårdades. Jag har hört af en ännu lefvande person, som under en något sednare tid var statsråd, — jag skyndar mig att tillägga, att han icke tillhör Riksdagen och ej heller är slägt med mig — att då han satt i Konungens Råd, spordes ingenting om dessa ärendens vård och behandling, utan alla statsråden utom utrikesministern sväfvade derom i den fullkomligaste okunnighet. Och dertill kunde ju verkligen grundlagen gifva anledning, då der heter, att Konungen må af sådana beslut "låta till statsrådets kunskap komma hvad honom nyttigt synes, så att äfven någon kännedom af denna riksstyrelsens gren måtte nos statsrådet finnas." Det beror således på regenten hvad han vill meddela i detta hänseende, och ordet *någon* kännedom, som jag ville antaga genom förbiseende inkommit i grundlagen, kan innebära något så ofantligt litet, att det i själfva verket nedsjuncker till intet. Under nu varande förhållanden förmodar jag, och har ärven nu fått höra af hans excellens utrikesministern, att förhållandena blifvit väsentligen annorlunda, men man kan dock fråga, om det kan skada, då sådana förhållanden, som jag vidrört, verkligen egt rum, att man söker förebygga ett upprepande deraf. Man kunde tänka sig att vi finge en regent, som ville egenmäktigt handlägga dessa ärenden, och då vet jag verkligen icke på hvad sätt våra konstitutionela förhållanden skulle kunna hindra något sådant. Jag vill fråga Riks-

dagens ledamöter: hvad veten I om dessa ärenden? Vi hafva i dag fått höra litet om postkonventioner m. m., men hvad veten I om de förhandlingar, hvori riket kan vara eller under förflutna år varit infördt? Har något derom kommit till eder kunskap? Jag får tillstå, att, fastän jag temligen tråget bevistat Riksdagens sammanträden och äfven med tillbörlig uppmärksamhet läst de handlingar, som vid riksdagarne utdelas, så vet jag i denna stund om sådana ärenden alldeles intet och jag antager, att förhållandet är lika med de flesta andra. Hvilket inflytande hafva då de konstitutionela förhållandena utöfvat på de ministeriela ärendenas behandling? Jo, att vi icke fått veta något om dem! Hvad särskildt angår en sak, hvarom jag talade vid 1867 Riksdag, har jag nu af utrikesministern fått höra, att det finnes ett godt skäl, hvarför vi fått erfara så litet derom, nemligen det skälet, att det finnes så litet att omtala; och jag medgifver, att detta är ett talande skäl. Men det *kan* hända, att förhållandena kunna blifva annorlunda, och vi se i fremmande länder, huru t. ex. till och med furst Bismarck låter interpellera sig angående utrikesangelägenheterna och icke undandrager sig att derom hålla långa anföranden och meddela, ja, om han meddelar mycket, det lemna jag derhän, men något upplyser han dock, och i England och Frankrike meddelas vanligen mycket nog rörande dessa angelägenheter. Men här i Sverge sväfvä vi i fullkomlig ovissnet om, huru med dessa saker hänger tillsammans. Det är derföre icke utan en viss förvåning man märker den stora, jag vill icke säga motvilja, men motspanstighet, hvarmed det af Utskottet nu framlagda förslaget mottages. Jag har läst igenom §:en och sökt göra klart för mig, hvori det skulle ligga något farligt, något vådligt eller något förnärmande, men jag har ej kunnat finna något sådant. Skulle det finnas, hoppas jag, att den, som inser det, måtte upplysa mig, hvori det består, ty det, jag hittills hört, har visst varit en granskning af §:en, men som synes mig icke vara någon granskning utan blott en liten kalfatring, som icke inneburit något i sak och icke bort kunna väcka afvoghet mot förslaget i dess helhet. Konungen eger nu låta bereda och handhafva dessa ärenden på sätt honom lämpligast synes; deri föreslås ingen ändring, utan blott det förtydligande, att beredningen skall ske genom ministern för utrikes ärendena. Då frågar jag: kan någon person vara lämpligare att bereda dessa ärenden? Man säger, att tillägget just derför är öfverflödigt; men så förhåller det sig icke, ty det behöfves der just för den stora allmänheten, för hvilken grundlagen väl äfven är skrifven, och icke blott för ett fåtal mera skarpsynta och studerade män. Det ligger väl då icke någon nyhet deri, lika så litet som konungamagten derigenom inskränkes. Då ändringen sålunda icke gör någon skada, utan tvärtom kan gagna, till att undanrödja oro och misstankar, vill jag kalla den nödig, om ock icke *högst nödig*; man kan *ju med fog säga*, att den är *ganska nödig och nyttig* och kommer derigenom grundlagens ord så nära, att man är oförhindrad att antaga förändringen.

Ändring i §§ 11, 12 och 13 Regeringsformen.
(Forts.)

*Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)*

Sedermera står det: "i närvaro af Statsministern eller någon annan Stetsrådets ledamot." Detta gillar jag; jag var emot införande af statsministervärdigheten, men trodde dock ej att denna embetsmans tillvaro skulle så komplett, som nu skett, försvinna ifrån det allmänna medvetandet, utan att man skulle få se något spår af hans verksamhet. Men här afhandlas och afslås de viktigaste frågor, utan att statsministern säger ett enda ord, utan låter saken hafva sin af honom ostörda gång. Det vore då icke olämpligt, att grundlagen påminde honom om, att han finnes, ty, har han ingen verksamhet, betyder han ingenting, så var embets införande hvarken nödigt eller nyttigt, utan måhända till och med skadligt. Således vill jag acceptera dessa Utskottets ord.

Vidare kommer jag till det sista tillägget till §:en, hvilket lyder: "Alla meddelanden i ministeriela mål till främmande magt eller konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom ministern för utrikes ärendena." Härvid har man fäst sig och påstått, att det vore en pleonasm och vidare äfven ansett det innebära hinder för att någon skrifvelse meddelas genom en kabinettssekreterare. Jag kan svärligen föreställa mig, att, om kabinettssekreteraren skrifver och åberopar befallning af ministern för utrikes ärendena — och jag vill icke förutsätta, att han skulle kunna tillåta sig att skrifva utan sådan befallning — en sådan expedition icke skulle vara alldeles lika giltig som om ministern sjelf undertecknat den. Det kan deremot i vissa fall vara af vigt att hafva ett stadgande, sådant som det föreslagna tillägget. Jag har denna vinter läst några artiklar i en känd och berömd tysk tidskrift "Unsere Zeit", uti hvilka artiklar, som buro titeln "Zur innern Geschichte Schwedens", talas om politiska förhandlingar, som på Sverges vägnar skulle hafva blifvit förda på 1860-talet, förhandlingar af sådan art, att jag ville önska, och måste antaga, att det icke är till alla delar sannt att de egt rum på sätt som uppgifves. Men om blott en del är riktigt förmälda, så framgår deraf, att meddelanden till främmande maktens sändebud skett utan att ens utrikesministern synes derom hafva egt någon kännedom, samt att meddelanden egt rum med främmande hof utan att Sverges sändebud på stället fått veta något om dem. Huru tillförlitliga dessa uppgifter kunna vara, vet jag dock, som jag redan antydt, ej, men visst är, att artiklarne äro skrifna, såsom det synes, med en god kännedom om många förhållanden, och en del uppgifter om svenska förhållanden äro sanna. efter hvad jag sjelf kunnat konstatera. Emellertid kan jag icke neka, att detta i förening med ett och annat ingifvit mig den tro, att det icke kunde skada, om man finge ett sådant tillägg till grundlagen, som föreslagits, när det icke i ringaste mån inskränker Konungens höga rätt, icke heller inskränker utrikesministerns rätt, utan endast i någon mån lagbinder hvad som redan förut, efter hvad för våra tider säges, iakttagits. Jag erinrar mig hafva hört, och tror mig veta att det är full sanning, att sjelfva den s. k. Novembertraktaten af 1855 under våra så prisade konstitutionela förhållanden tillkommit statsrådet ovetande, så att de

fleste af statsråden visste *ingenting af saken* förr än denna viktiga traktat var afslutad, en traktat, hvars följder afvärfades genom den fred, som derefter slöts, men som kanske eljest kunnat blifva af betänkelig beskaffenhet. Då man besinnar allt detta, torde det icke vara alldeles ur vägen att vidtaga ett sådant försigtighetsmått, som Utskottet föreslagit, och hvarigenom, som sagdt, ingen inskränkning sker i konungens eller utrikesministerns rätt och ingenting rubbas i denne embetsmans ställning till de underordnade, utan som tvärtom om möjligen kan stödja honom, om det skulle behövas, och ordna hans verksamhet i vissa fall.

Hvad angår 12 §:en, får jag säga, att jag för min del anser utrikesministerns yttrande derom ingalunda vara vederlagdt af hvad som sedermera yttrats, hvarför jag förenar mig i hans yrkande om återremiss.

Mot 32 §:en har jag ej hört några anmärkningar och har själf ingenting deremot, utan hemställer, att den deri föreslagna ändringen måtte gillas.

Mitt yrkande blir således, att Utskottets förslag angående 11 och 32 §§:na måtte bifallas, men i fråga om den 12:dra återremitteras.

Grefve Hamilton: Då de två af Utskottets ledamöter, som började öfverläggningen om denna fråga, dervid yttrade, så vida jag icke misstager mig, att frågan var af oskyldig beskaffenhet, bör man väl icke tillräkna Kammarens öfrige ledamöter, om de i sina anföranden behandlat den såsom sådan. Då vi nu emellertid fått veta, att det verkligen är en allvarsam fråga, måste man rätta sig derefter, och äfven jag skall göra så, då jag återkommer till själfva frågan från en liten afvikelse, som jag måste göra. Jag ber nemligen att först få yttra några ord i afseende på den siste talarens anförande. Han yttade till en början att, efter hvad han erfarit af en person, f. d. Statsråd, denne under sin statsrådstid aldrig fått del af de ministeriela målen. Jag kan naturligtvis icke bestrida detta och gör det ej heller, men jag vill för mina gamla, till en del afidna kamraters skuld försäkra, att det är alldeles omöjligt att denne person tillhört det statsråd, af hvilket jag var ledamot, ty under hela den tid, jag satt i konungens råd, fingo samtliga statsrådets ledamöter del af alla diplomatiska förhandlingar af någon vikt, kanske icke alltid, innan frågan föredrogs inför Kongl. Maj:t, då det gällde någon obetydlighet, som icke kunde behandlas på mer än ett sätt, men i allmänhet och i alla viktigare frågor, innan dessa blefvo inför konungen föredragna. Sannolikt är för mig, att om, hvilket jag ej betvivlar, ett sådant förhållande egt rum, att en statsrådsledamot hölls främmande för denna del af regeringsbestyren, detta icke haft sin grund annat än deri, att han tillhörde en tid, då kanske sådant var vanligare, än det efter 1867 möjligen kan hafva varit, och som det med visshet var mellan 1858 och den tid, då jag lemnade statsrådet. Samme talare nämnde, att icke Riksdagen fått någon del af de ministeriela målen, men jag vet icke, att denna sak skulle

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 *Regerings-*
formen.
(Forts.)

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen. (Forts.) i ringaste måtto afhjelpas genom antagande af det förslag, som Konstitutions-Utskottet nu framställt, och jag tror icke heller, att det i vårt land, som icke har några särdeles viktiga afhandlingar med främmande magter, kan vara af synnerlig betydelse.

Slutligen har talaren framdragit något, som verkat på hans öfvertygelse, nemligen en artikel, som stått i en tysk tidskrift, och på grund af hvilken han föreställer sig, att under åren 1863 och 1864 förhandlingar egt rum med en främmande magt utan att Chefen för Utrikesdepartementet och den hos den främmande magten anställde Ministern derom egt kännedom. Jag har äfven varit i tillfälle att läsa dessa artiklar och kan på mitt ord förklara, att hvad i sådant hänseende der antydes icke är sannt.

Efter denna förklaring, ber jag nu, att få öfvergå till Utskottets betänkande. I alla de fall, der Utskottet infört ordet *Statsminister* och låtit det åtföljas af ett *eller*, kan jag icke hjälpa, att jag måste säga, att förändringen är oskyldig; ty då det beror på Konungen att fästa afseende vid att ordet *Statsminister* här är infördt, enär han kan i stället för statsministern tillkalla hvilken annan af statsrådena som helst, har detta ingen annan betydelse än att påminna statsministern, att han verkligen innehar denna befattning. Men jag betviflar, att det kan anses vara ett skäl för ändring i grundlag, att, genom att blott der införa ett statsråds särskilda benämning, erinra honom om beskaffenheten af hans befattning. Man skulle då kunna tänka sig, att, om ett eller annat statsråd vore mindre vaket i sitt embete, man skulle hafva anledning föreslå, att för honom måtte i grundlagen införas en särskild titel för att påminna honom om hans befattning. Således äro alla dessa ändringar, der ordet *Statsminister* är följdt af ett *eller*, oskyldiga och utan konstitutionel betydelse. Hvad som dock gifver saken sitt allvar är, att, om denna ändring skulle hafva någon betydelse, så vore det den, att derigenom inskränkes Konungens nu genom grundlagen tillförsäkrade rätt vid behandlingen af de ministeriela ärendena. Har förändringen icke en sådan betydelse, så betyder den intet. Men det är en sådan inskränkning i konungens rätt, vare sig i detta eller i andra fall, äfven om man icke kan anse denna inskränkning vara väsendtlig, som jag önskar motsätta mig. I den 11:te § skulle då något sådant kunna menas. Den börjas såsom den nu lyder: "Ministeriela mål — — — — må Konungen låta bereda och handhafva på det sätt, Honom lämpligast synes". Derom är Utskottet i sitt förslag ense med gällande grundlag, men Utskottet har tillagt, att dessa mål skola beredas af utrikesministern. Enligt både gällande grundlag och Utskottets förslag, skola dessa ärenden inför Konungen anmälas och föredragas af utrikesministern, således på hans ansvar och, då afgörande sker, med hans kontrasignation. Om vid ett visst förhållande konungen skulle finna nyttigt och nödigt, att en eller annan förberedande åtgärd sker genom någon annan person, kan deri svårigen ligga något orätt. Denna rättighet vore dock det enda ur konstitutionel synpunkt, som Utskottets förslag skulle förhindra; men hvartill det skulle tjena att beröfva konungen denna rätt, har icke blifvit

uppläst. Min anmärkning, mot slutet af och tillägget i denna § vill jag icke upprepa.

Rörande den 12:te § har blifvit yrkadt återremiss äfven af Utrikesministern, och i afseende derå behöfver jag således icke göra någon anmärkning.

Beträffande 32 § gäller samma anmärkning, som jag till en början gjorde i afseende på den 11:te, att der egentligen icke är annan förändring vidtagen än den. att ordet *Statsminister* är infördt med tillägg af ett *eller*, som borttager dess hela konstitutionella betydelse, emedan konungen genom detta *eller* har full frihet att handla, huru han i detta hänseende finner bäst och nyttigast. Jag kan således för min del icke inse, att detta förslag kan medföra något godt och nyttigt, om icke det, som en ärad talare framhöll, att stilla en oro, som skulle förefinnas; men måne det är rätta sättet att stilla oro, att man genast är färdig att förändra grundlagen, det första en sådan oro spörjes? Måne det icke är bättre att söka upplysa den allmänna meningen om hvad som verkligen är stadgadt, och hvad som föreslås, så att man måtte se, att oron, om den förefinnes, är ogrundad eller att, om den skulle vara grundad, den dock icke afhjelpes genom det förslag, Utskottet framställt. Jag vidhåller mitt yrkande om afslag.

Friherre Hochschild: Då Grefve Hamilton sista gången yttrade sig, emotsåg jag den förklaring han afgaf, att de förhandlingar hvilka 1862 och 1864 fördes emellan Kongl. Maj:ts dåvarande regering och en främmande makt icke voro, såsom Ordföranden i Konstitutions-Utskottet antydt, frukten af ett Konungens hugskott, utan kända af Utrikes-departementet och af Kongl. Maj:ts diplomatiska ombud. Äfven jag hade då äran tjena under den till vår stora saknad hädangångne Grefve Manderström och kan bekräfta hvad Grefve Hamilton yttrat.

Grefve Mörner har gjort atskilliga anmärkningar, rörande det sätt, hvarpå 11 och 12 §§ Regeringsformen varit tillämpade under föregående tider. Jag tror, att hans anmärkningar äro fullt befogade. Det var verkligen länge åt statsministern för utrikes ärendena och hofkanslern allena, som kannedomen om rikets utrikes politik var förbehållen. Statsrådets öfrige ledamöter lemnades i okunighet derom. Att ett sådant förhållande knappast var önskligt då, och ännu mindre skulle vara det nu, torde ej kunna bestridas. För min del hyser jag den åsigt, att, ju mer kunnige konungens rådgifvare äro om hvad som förehafves, desto större styrka vinner konungens regering i sista hand deraf. — Att icke alltid konungens rådgifvare voro fullt kunnige om hvad som i utrikes politiken hände, äfven under den tid, då den siste talaren intog ett rum bland dem, derom tror jag mig äga full visshet. Några år innan de händelser, hvilka här åsyftats, inträffat, förestod jag en af Kongl. Maj:ts Beskickningar; jag emottog besök af en på resa stadd Statsrådsledamot, — under samtal rörande den politiska ställningen visade jag honom en från Stockholm kommen depesch, som redan blifvit främmande regeringar meddelad, och som jag ansåg mig

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

berättigad att delgifva en af svenska regeringens medlemmar. Jag fann till min öfverraskning, att han var okunnig om de afhandlingar, hvilka föranledt densamma, och om hvad som förut blifvit i samma ämne skrivet. — Ehuru en af Statsrådets mest betydande ledamöter saknade han kännedom om de underhandlingar, hvilka slutligen ledde till det förhållande, som inträffade 1863, och om hvilket det ej vore lämpligt att här vidare orda.

Jag är, jag upprepar det, af den åsigt, att statsrådets samtliga medlemmar borde hafva kännedom om hvad som i politiskt afseende af regeringen företages, och kan på grund deraf icke finna de af Konstitutions-Utskottet nu föreslagna förändringarna tillfyllestgörande. Tillägget till 11 § är visserligen, såsom Grefve Hamilton anfört, oskyldigt, men det kan dock blifva besvärligt, ty det skulle hindra ministern för utrikes ärendena att åt kabinetssekreteraren uppdraga behandlingen af vissa ärenden. Man må säga att denne skulle kunna underteckna handlingar "*på Ministers befällning*", men, mine Herrar, ordföranden i Konstitutions-Utskottet har nyss påmint oss derom, att grundlagen skall efter dess ordalydelse i hvarje särskilt fall tillämpas, och derföre, då nu grundlagen skulle föreskrifva att alla meddelanden i ministeriella mål skola ske genom utrikes ministern, torde intet meddelande mer få ske genom kabinetssekreteraren. Sålunda skulle en mängd obetydliga ärenden, hvilka hittills genom kabinetssekreteraren expedierats, framdeles blifva föremål för ministerns egen behandling och upptaga hans tid, som likväl kan på nyttigare sätt användas. Äfven derföre yrkar jag afslag å det i § 11 föreslagna tillägget.

Jag hemställer om afslag å tillägget till § 12, icke af det skäl, att jag skulle anse en förändring obehöflig, men emedan jag anser den föreslagna icke åstadkomma någon förbättring. Paragrafen borde, i min tanke, hafva erhållit en helt annan lydelse. Ordet "afhandlingar" skulle derur uteslutits såsom varande alltför obestämdt, då det kan betyda både skrivelser rörande löpande ärenden af ringa vikt och depecher som behandla frågor af stor politisk betydelse. Jag skulle gerna hafva sett att Konstitutions-Utskottet för denna paragraf föreslagit följande ordalydelse: "Konungen äger att i förbund med främmande makter ingå sedan han deröfver hört Statsrådet." — Då en sådan ändring af 12 § vid föregående tillfällen varit ifrågasatt, har det anmärkts, att unionella förhållanden sätta hinder i vägen derför, att, derest den antoges, ärendena nödvändigtvis skulle behandlas i sammansatt Svenskt och Norskt Statsråd, att protokollen då komme att meddelas Stortinget och att följaktligen ingen underhandling eller traktat skulle kunna hållas hemlig. — Om Konungen skall höra Norska Statsrådet, är en fråga, som icke här föreligger. Jag tror, att de nämnda anmärkningarne icke hålla streck, och inser ej hvarföre Konungen, om han skall höra tre svenska Statsråd, icke lika väl kan höra nio eller tio. Det torde i alla fall icke kunna betviflas, att, om Konungen framdeles ingår i förbund med någon främmande makt, han derförinnan kommer att höra både sitt Sven-

ska och sitt Norska Statsråd samt att såväl Riksdagen som Stortinget sedermera derom erhålla underrättelse.

Emot tillägget till 32 § har jag intet att anmärka.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att, hvad först beträffade Utskottets förslag till förändrad lydelse af § 11 Regeringsformen, följande yrkanden hade afgifvits, nemligen:

1:o att samma förslag måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling;

2:o att förslaget skulle antagas med den förändrade lydelse, Herrar *von Ehrenheims* och *von Möllers* vid utlåtandet fogade reservation utvisade;

3:o af Herr *Hallenborg*, att Kammaren måtte antaga förslaget att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, dock med uteslutande af sista meningen, hvilken lydde sålunda: "Alla meddelanden i ministeriela mål till främmande magt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom Ministern för utrikes ärendena";

4:o att förslaget måtte till Utskottet återförvisas; samt slutligen

5:o att detsamma skulle af Kammaren afslås.

Härefter framställes propositioner på samtliga dessa yrkanden och besvarades, de fyra första med talrika nej jemte några ja, och den sista med talrika ja jemte några nej; och förklarade Herr Talmannen sig hafva funnit propositionen på afslag å förslaget vara med öfvervägande ja besvarad.

Efter förmälan, att, vidkommande förslaget till ändring i § 12 Regeringsformen, yrkanden blifvit gjorda dels om detsammans antagande att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, dels om återremiss deraf och dels om afslag derå, framstälde Herr Talmannen propositioner på dessa yrkanden och förklarade den sista propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Efter att hafva yttrat, att, hvad slutligen anginge den föreslagna ändringen i 32 § Regeringsformen, enahanda yrkanden som i afseende å den 12 §:n afgifvits, framstälde Herr Talmannen propositioner på dessa yrkanden och förklarade sig hafva funnit propositionen på afslag å förslaget besvarad med öfvervägande ja.

2:dra punkten.

Bifölls.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 28 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 8, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Femte Hufvudtitel; och

N:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående anslag till betäckande af åtskilliga utgifter för den i Stockholm under år 1878 sammanträdande internationela fängvärdskongress.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna memorial och utlåtanden, nemligen från

Bevillnings-Utskottet:

N:o 7, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa delar af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, angående väckta förslag om ändringar i gällande Bevillningsstadga;

Banko-Utskottet:

N:o 12, i fråga om ändringar i gällande reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning äfvensom i aflöningsstaten för samma bank;

Lag-Utskottet:

N:o 26, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande stadganden om val till organist-, klockare- och folkskolelärarebefattningar;

N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående förändrade bestämmelser rörande klockarnes aflöning;

N:o 28, i anledning af väckt motion om ändring i Kongl. förordningen angående allmänt Kyrkomöte den 16 November 1863;

N:o 29, i anledning af väckt motion om tillägg till 13 § Konkurslagen;

N:o 30, i anledning af väckt motion om ändring i 4 § 2 momentet af Kongl. Stadgan, angående folkundervisningen i riket den 18 Juni 1842, sådant nämnda moment lyder enligt Kongl. kungörelsen den 29 December 1860;

Första Kammarens Tillfälliga Utskott:

N:o 7, med anledning af Herr A. P. Linds motion om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående afskaffande af civila uniformen m. m.; hvarefter Kammararen, uppå Herr Talmannens hemställan, beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades Herr *Rylander* under 14 dagar från den 1 nästkommande April, Herr *Andreas Andersson* under lika lång tid från den 3 i samma månad och Herr *Hallenborg* under tre veckors tid från sistnämnda dag.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem
O. *Brakel*.

Tisdagen den 2 April.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades 4 protokollsutdrag för den 30 sistlidne Mars.

Vid skedd föredragning af Bevillnings-Utskottets den 30 sistlidne Mars bordlagda memorial N:o 7, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa delar af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, angående väckta förslag om ändringar i gällande Bevillningsstadga, godkände Kammaren de i Memorialet föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Banko-Utskottets den 30 sistlidne Mars bordlagda memorial N:o 12, i fråga om ändringar i gällande reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning äfvensom i aflöningsstaten för samma bank.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 30 sistlidne Mars bordlagda utlåtanden:

Första Kammarens Prot. 1878. N:o 23.

N:o 26, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande stadganden om val till organist-, klockare- och folkskolelärare-befattningar;

N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående förändrade bestämmelser rörande klockarnes aflöning;

N:o 28, i anledning af väckt motion om ändring i Kongl. förordningen angående allmänt Kyrkomöte den 16 November 1863;

N:o 29, i anledning af väckt motion om tillägg till 13 § Konkurslagen; och

N:o 30, i anledning af väckt motion om ändring i 4 § 2 momentet af Kongl. Stadgan, angående folkundervisningen i riket den 18 Juni 1842, sådant nämnda moment lyder enligt Kongl. kungörelsen den 29 December 1860.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Första Kammarens tillfälliga Utskotts den 30 sistlidne Mars bordlagda utlåtande N:o 7, med anledning af Herr A. P. Linds motion om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående afskaffande af civila uniformen m. m.

Sedan Kammarén, uppå Herr Talmannens framställning, beslutit, att Banko-Utskottets memorial N:o 12 skulle uppföras sist å föredragningslistan till nästa sammanträde; åtskildes Kammarén.

In fidem

O. Brakel.